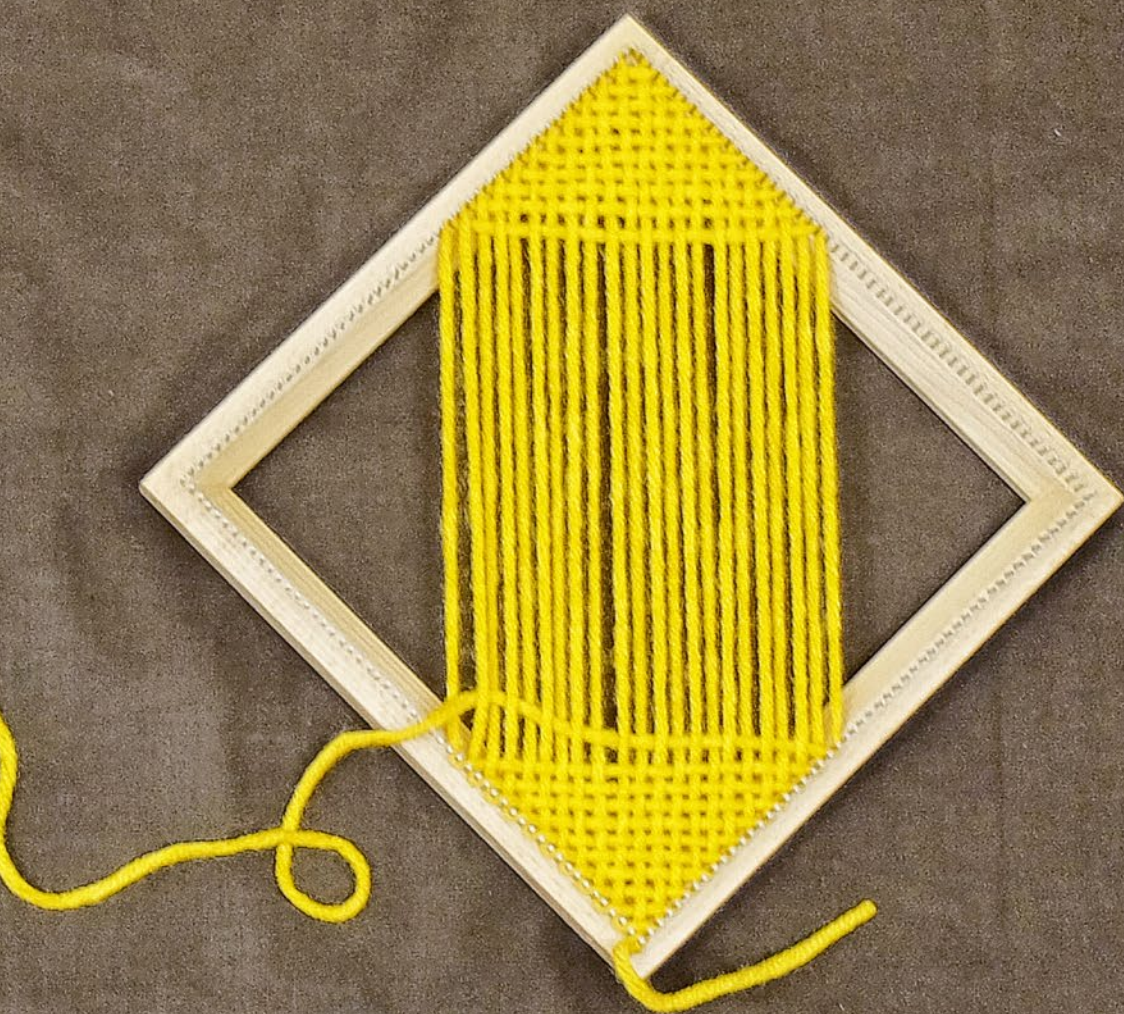

ŠIKMÉ TKANÍ

Dana Mašková

ŠIKMÉ TKANÍ

Dana Mašková

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Šikmé tkaní

Dana Mašková

Vydala Grada Publishing, a.s.,
U Průhonu 22, Praha 7
info@grada.cz, www.grada.cz,
tel.: +420 234 264 401
jako svou 8829. publikaci

Texty a kresby Dana Mašková
Fotografie v knize a na obálce Pavel Křepinský
Grafická úprava a sazba Monika Davidová
Odpovědná redaktorka Jana Minářová

Počet stran 112
Vytisklo TISK CENTRUM s.r.o., Moravany u Brna

© Grada Publishing, a.s., 2023
Cover Design © Monika Davidová, 2023

*Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.
Doporučení a pracovní postupy v této knize byly autorem ověřeny, přesto nelze za ně převzít odpovědnost. Autor ani nakladatelství neručí za jakékoliv věcné, osobní ani majetkové škody.*

ISBN 978-80-271-6884-2 (pdf)
ISBN 978-80-271-3134-1 (print)

OBSAH

1. Úvod	5
2. Trocha historie a teorie	6
3. Začínáme	8
4. Základy šikmého tkaní	14
5. Další šikmo tkané vazby	38
6. Šikmé tkaní vícebarevné	46
7. Tkané čtverce a háčkování	76
8. Tkané čtverce a pletenina	88
9. Tkané čtverce a další techniky	102
10. Závěr	108
11. O autorce	112

1. ÚVOD

Píši jej na terase v Bystřeci, kde končí další ročník Letního setkání s uměním a řemesly v galerii Jitky Egermaierové von Lindern. Všichni účastníci již odjeli a já mám čas se chvilku zastavit a zavzpomínat. Jitka byla totiž osobou, která mezi nás před několika lety přinesla čtvercový a trojúhelníkový rámeček se slovy: „Vyzkoušej je, je to docela zajímavé tkaní.“

Jako v několika dalších věcech a řemeslech mě navnadila a čekala, co vytvořím. Sama na nich utkala čtverce na dvě vesty. Bohužel jí nemoc nedovolila je již dokončit (to byla moje práce), ale prvotní nápad a hlavně pomůcka je od ní.

Další práci na tom, aby se toto šikmé tkaní dostalo mezi lidi, odvedla Iva Prošková. Donesla rámečky Václavu Tomkovi (výrobci tkalcovských stavů a různých pomůcek) a jejich výrobu s ním domluvila. Spolu s Milenou Tomkovou utkaly první čtverce z různě silných nití a vytiskly také první návody. Iva k čtvercům přidala paličkovanou krajkou. Já v jejich snažení pokračuji.

Utkané čtverce sešívám, spojuji s pletením nebo háčkováním, a vytvářím tak netradiční originální oděvy. Za těch několik let, co rámečky vlastním, jsem vymyslela (spolu s posluchačkami svých kurzů) mnoho různých kombinací vazeb, barev a využití této krásné techniky tkaní...

stále ale myslím na Jitku, která byla na začátku a které tuto knihu věnuji.

2. TROCHA HISTORIE A TEORIE

Tkaní je nejstarší způsob výroby tkaniny. Provází nás po celý život. Historicky tomu tak bylo a stále je v kulturách všech civilizací. S dobou se měnily pouze mechanismy výroby. Od dvou tyček a jednoduchých ručních stavů se přešlo ke složitým mechanickým a tryskovým stavům. Měnily se také materiály pro výrobu tkanin. Od nařezaných proužků kůží, přes vlákna z rostlin (len, konopí, bavlna) i zvířat (vlna, hedvábí, srst) jsme se dostali k průmyslově vyráběným vláknům (buničina, polyester, kovová vlákna atd.). Co ale zůstává stále stejné, je princip tkaní – tedy křížení dvou soustav nití, a to osnovních a útkových.

Než se pustíme do vlastního šikmého tkaní, měli bychom znát základní pojmy ručního tkaní:

Osnova = podélná soustava rovnoběžných nití.

Je většinou předem natažená.

Útek = příčná soustava rovnoběžných nití.

Je vytvořena protkáváním nitě osnovou podle určitého schématu.

Vazný bod = kolmé křížení jedné osnovní nitě s jednou nití útkovou.

Může být:

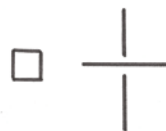
1. Osnovní, kdy je osnovní nit nad útkem.

Kreslí se černým čtverečkem. Při tkaní protahujeme útkovou nit pod nití osnovní.

2. Útkový, kdy je osnovní nit pod útkem.

Kreslí se prázdným čtverečkem. Při tkaní protahujeme útkovou nit nad nití osnovní.

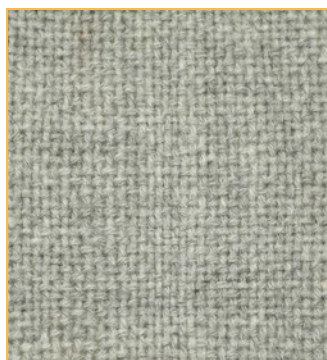
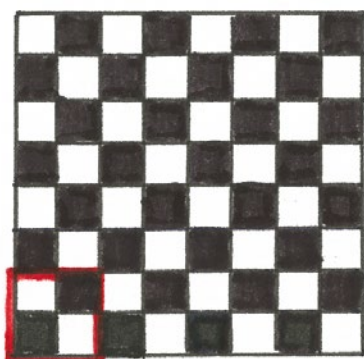
Vazba tkaniny = vzájemné proplétání osnovních a útkových nití určitým způsobem.

Střída vazby = nejmenší část vazby, která se pravidelně opakuje v celé tkanině vodorovně i svisle. Zakresluje se na čtverečkový papír většinou černou barvou a další opakování střídy červenou barvou.

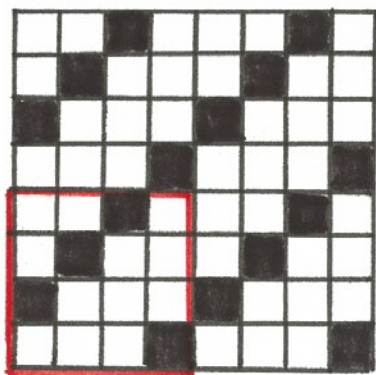
Existuje mnoho druhů vazeb. Mezi základní patří vazba PLÁTNOVÁ a KEPROVÁ. Z nich vychází i další, složitější vazby.

PLÁTNOVÁ VAZBA = střída vazby je tvořená ze dvou nití osnovních a dvou útkových. Útek je veden střídavě pod jednu a nad jednu osnovní nit. V další řadě se tyto body prostřídají. Tam, kde byl útek veden nad osnovní nit, bude veden pod osnovní nit a naopak. Jde o nejjednodušší vazbu.

„Plátno“ jako název pro tkaninu, kterou v životě běžně nejčastěji používáme, je odvozen od názvu této vazby. Stejnou technikou se „látaly“ ponožky i díry v oděvu. Tato vazba se posléze rozšířila do dalších textilních technik (paličkovaná krajka, šitá krajka apod.).

KEPROVÁ VAZBA = střída vazby je tvořená nejméně ze tří nití osnovních a tří útkových. Vedeme-li útek nad více osnovními nitěmi – vznikne **kepr útkový**. Je-li veden více pod osnovními nitěmi – vznikne **kepr osnovní**. Podle směru posouvání útkových nití se vzoruje kepr pravého nebo levého směru. Ze základního kepru se tvoří řada různých kombinací a vznikají tkaniny velmi zdobné a pevné. Používají se například pro výrobu džínů či pracovních oděvů.

3. ZAČÍNÁME

HŘEBÍČKOVÝ RÁMEČEK

Pro naši výuku je použit rámeček 20 × 20 cm a 10 × 10 cm.

Rámeček vyrobil truhlář na zakázku. Je k zakoupení přímo u autorky knihy.

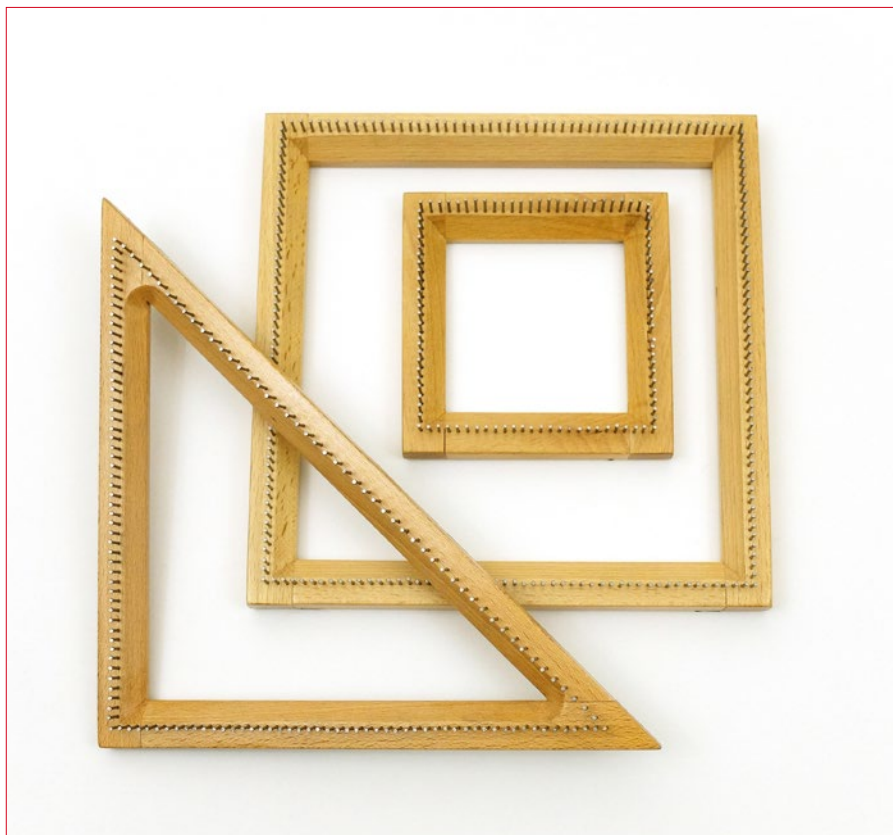
Můžeme si vyrobit i vlastní rámeček nebo zakoupit hotový od jiných výrobců.

Nejdůležitější je, aby rámeček byl opravdu čtverec a hřebíky byly v rámečku upevněny v přesných rozstupech. Na každé straně čtverce musí být stejný počet hřebíků.

U čtverce 20 × 20 cm je na každé straně 50 hřebíků a 4 vrcholové.

U čtverce 10 × 10 cm je na každé straně 24 hřebíků a 4 vrcholové.

Tyto rozměry se mi osvědčily především při tvorbě oděvu.

RADA:

Není vhodné pořizovat si rámeček větších rozměrů, neboť tím se blížíme již tkaní na rámu a mizí základní smysl tohoto tkaní.

HÁČKY

Budeme používat háčky určené pro háčkování. Nejvhodnější jsou rovné bez rukojeti. Silnější o velikosti č. 4–5 a slabý č. 1. V obchodech jsou k dispozici i delší háčky, nebo háčky s úchytkou, ale méně se pro tento způsob tkaní neosvědčily.

VIDLIČKA

Stačí obyčejná z jídelního servisu. Existují i různé řídké kovové nebo dřevěné hřebeny, které se na stahování (tzv. přirážení) útku při tkaní také hodí.

DALŠÍ POMŮCKY

- Silná jehla tupá a špičatá s velkým uchem na sešívání pletenin (kovová nebo z umělé hmoty)
- Nůžky
- Větší spínací špendlíky
- Čtverečkový papír
- Psací potřeby

Jaký materiál pro tkaní na rámečku použít? Záleží na tom, jaký výrobek má vzniknout. Některé materiály jsou více vhodné na vzorníky a začátečnické práce. Lépe se s nimi pracuje a výsledek je ihned uspokojivý. S každým dalším utkaným čtvercem se zlepšuje i technika tkaní a můžeme si dovolit zkoušet a experimentovat s různými materiály. Utkané čtverce z různých materiálů můžeme mezi sebou i kombinovat, ale opatrně a vždy s ohledem na konečný efekt. Důležitý je fakt, že vždy jde o tkaninu, která je ve výsledku šikmo tkaná a táhne se do všech stran (jako šikmo střižená látka). Podle materiálu je některý utkaný čtverec měkký, jiný velmi pevný. Pokud použijeme velmi slabou přízi, může dojít i k deformaci utkaného čtverce. Všeobecně upřednostňuji přírodní materiály, ale nebráním se ani efektním či umělým přízím a jiným zvláštním materiálům.

RADA:

U některých materiálů je dobré si udělat jeden zkušební čtverec. Zjistíme, zda lze na rámečku s tímto materiálem pracovat a jak se bude chovat hotový utkaný čtverec bez rámečku.

PLETACÍ PŘÍZE

Pro šikmé tkaní jsou nejvhodnější přírodní pletací příze (vlna, bambus apod.), akrylové i směšové (kombinace akrylu a vlny). Jsou dostatečně hladké, trochu s chlupem a pružné. Utkané řady do sebe pěkně zapadají. Při tkaní se dobře protahují i stloukají. Hotová tkanina je příjemně měkká a pružná. Jednobarevné příze nejraději využívám pro doplnění barevných čtverců. Pěkně vypadají v tkaní jednobarevné příze, které mají v návíně jen malý zlomek jiné barvy.

Můžeme tkát z jednobarevných přízí, ale i melírovaných přímo od výrobce. Vybíráme příze, kde se barva mění v malých úsecích. Pokud je totiž příze v klubku barvená po delších úsecích (více než 1 m), není pro naše tkaní vhodná. Dojde k tomu, že budeme mít každý čtverec jiné barvy, ale bez melírovaného efektu. Melírované příze mohou být tón v tónu i nestejně síly. Stejně tak se dají použít i příze vícebarevné.

Takzvaná „ponožková“ příze

Silnější melírovaná příze

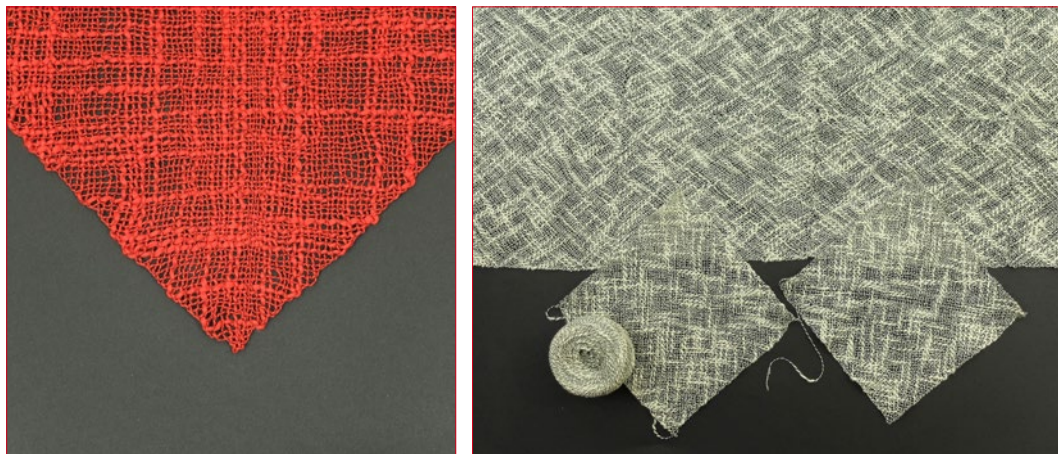
PŘÍZE S EFEKTEM

Můžeme použít příze tvořené z vláken různé síly, různého materiálu, nebo přidavkem zvláštního efektu. Nejsou vhodné příze s velkými nopky, trásněmi (špatně se protahují osnovou), žinylky, nebo příze málo kroucené, které se při tkaní povolují a trhají.

BAVLNĚNÉ PŘÍZE

Bavlna je pevná, nepružná. Utkané čtverce jsou proto také velmi pevné (tak trochu rohožka). Pro šikmé tkaní jsou vhodné bavlněné příze střední síly (určené pro pletení), nebo příze nestejně tloušťky, která vytváří v tkaní nádherné efekty.

Využití slabých bavlněných nebo lněných přízí a nití (např. Sněhurka, Perlovka) je velmi omezené. Jsou vhodné na tkaní na malém rámečku (10 × 10 cm), pokud je chceme například dále kombinovat s dalšími technikami.

DALŠÍ MATERIÁLY

Na šikmé tkaní lze využít i různé stužky, tkalouny, kůžičky, bavlněný úplet a další zvláštní materiály.

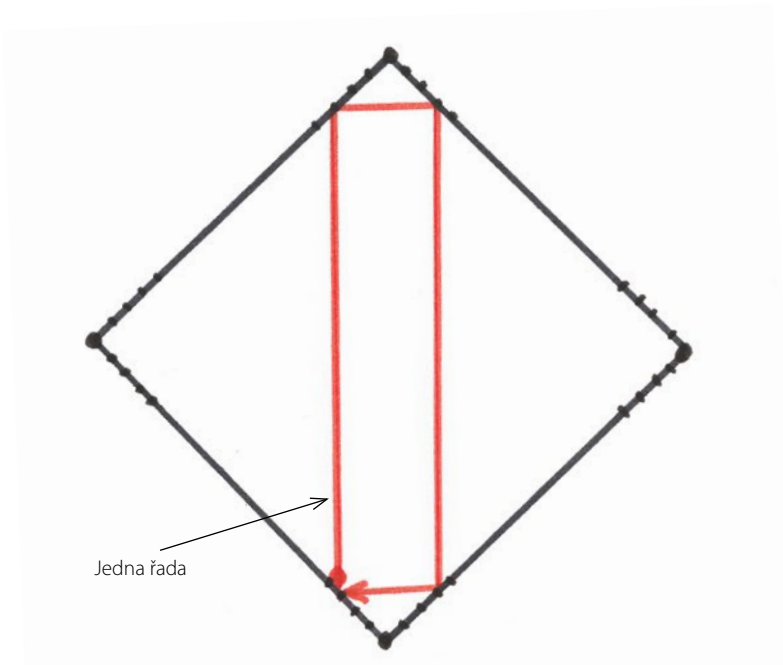

Spotřeba materiálu

Určit spotřebu materiálu pro konkrétní výrobek je trochu složité. Záleží na pružnosti příze, na utahování při tkaní, zda použijeme kombinaci různých barev a tkacích vazeb.

Výrobce většinou udává na každém klubku počet metrů.

Z tohoto údaje můžeme vycházet při výpočtu spotřeby:

1. Tkaní na čtverci 20 × 20 cm na každý hřebík:

Jedna řada = 58 cm příze. Jeden čtverec utkáme z 50 řad = přibližně 30 m příze.

Na sešití dvou čtverců z jedné strany je třeba asi 55 cm příze.

Na celý čtverec bude potřeba 2,20 m příze.

2. Tkaní na čtverci 20 × 20 cm na každý druhý hřebík:

Jedna řada = 58 cm příze. Jeden čtverec utkáme z 25 řad = přibližně 15 m příze.

Na sešití dvou čtverců z jedné strany je třeba asi 25 cm příze. Na celý čtverec 1 m.

U všech výrobků vytvořených ze šikmého tkaní je dobré si nejprve nakreslit návrh s mírami. Do něj si zakreslíme jednotlivé čtverce, včetně barevného rozložení (pokud chceme využít vícebarevné čtverce).

Tak budeme přesně vědět, kolik čtverců, eventuálně trojúhelníků, budeme potřebovat a můžeme si spočítat i přibližnou spotřebu materiálu na tkaní i konečné sešívání.

4. ZÁKLADY ŠIKMÉHO TKANÍ

V druhé kapitole jsme si vysvětlili základní pojmy klasického ručního tkaní, kdy je tkanina tvořena ze dvou soustav nití (osnova jde podél tkaniny a útek kolmo provazuje).

Šikmé tkaní z této techniky vychází, ale pro mnohé z vás bude zábavnější.

Tkaninu tkáme na hřebíkovém rámečku pouze jednou nití přímo z klubka.

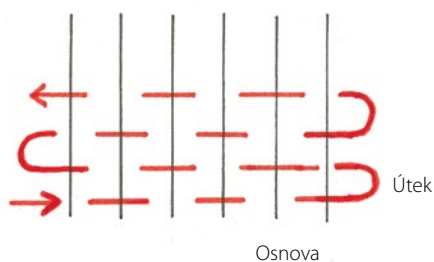
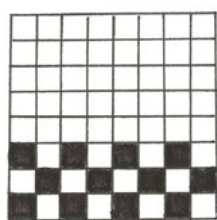
Jednou řadou přidáváme dvě osnovní nitě a jedním prohozem utkáme horní i spodní útek.

Po utkání stáhneme z rámečku tkaninu, která je na všech stranách čistě zakončena.

Díky rámečku máme stále jednotný tvar a stejný počet osnovních i útkových nití, což při vlastní práci pomůže zejména začátečníkům.

Tkáme čtverce a trojúhelníky, které vzájemně spojujeme do potřebného tvaru.

Jak již bylo řečeno, nejvíce budeme používat plátnovou vazbu. Při klasickém tkaní nejprve natáhneme celou osnovu a pak protkáváme pouze jeden (dolní) útek.

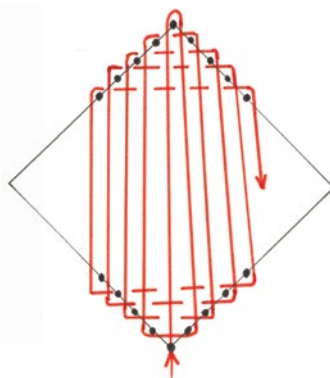
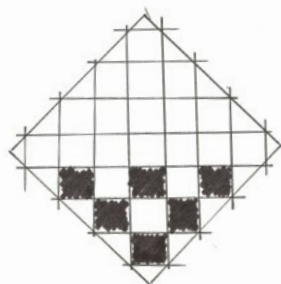
Při šikmém tkaní každou řadou natahujeme osnovu a zároveň protkáváme útek.

A to tak, že natáhneme levou osnovní nit a protkáme horní útek. Tímto tahem

se současně automaticky tvoří i dolní útek. Dále natáhneme pravou osnovní nit.

Klubko příze máme položené nalevo od rámečku. Pokud tká levák, pracuje levou rukou v opačném směru. Klubko má na pravé straně rámečku.

Jedna řada znamená natažení nitě přes všechny čtyři strany rámečku.

ČTVERCE NA KAŽDÝ HŘEBÍK ZE SLABÉ A STŘEDNĚ SILNÉ PŘÍZE

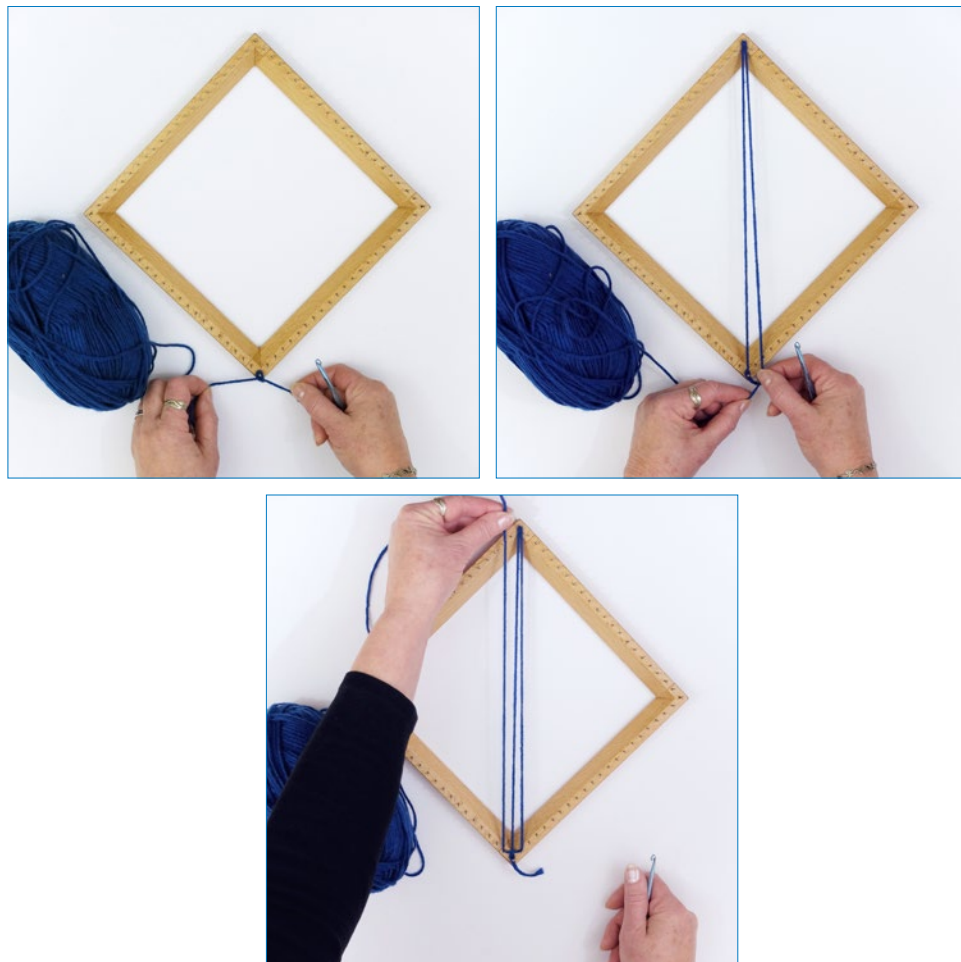
Pro větší názornost byly následující postupy tkaní nafocené na rámečku 20 × 20 cm, s většími rozestupy hřebíků.

Při tkaní na rámečku je vše napnuté. Každou další řadou se nitě utahují, proto je důležité hned od začátku ani osnovu ani útek příliš neutahovat, ale nechávat nitě volně ležet. Pokud budeme mít nitě od začátku příliš napnuté, na konci práce nebudeme mít možnost protáhnout mezi osnovní nitě ani háček ani nit.

Rámeček máme položený nakoso. Na levé straně máme klubko příze.

Na dolní rohový hřebík přivážeme nit na smyčku, po dokončení práce se rozvazuje lépe než uzlík.

Nit vedeme směrem nahoru, obtočíme ji kolem horního rohového hřebíku zleva doprava a vedeme ji zpět dolů okolo druhého hřebíku z jeho pravé strany. Pokračujeme na levou stranu rámečku a z levé strany hřebíku natáhneme nit nahoru, kde si ji levou rukou napnutou přidržíme.

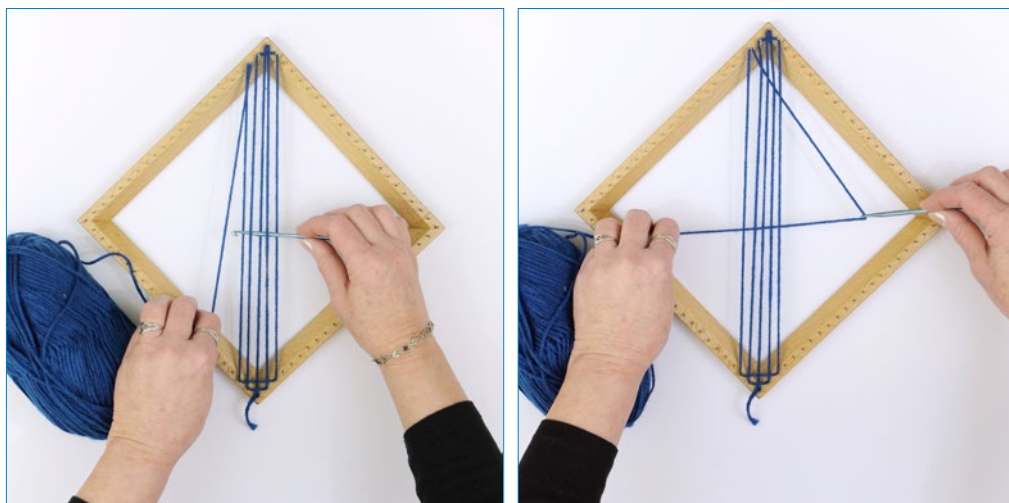
Vezmeme háček, z pravé strany podebereme prostřední nataženou nit. Na háček zavěsíme nit, kterou držíme v levé ruce, protáhneme ji na pravou stranu a zavěsíme na druhý pravý hřebík. Nit jde mezi druhým a třetím hřebíkem dolů.

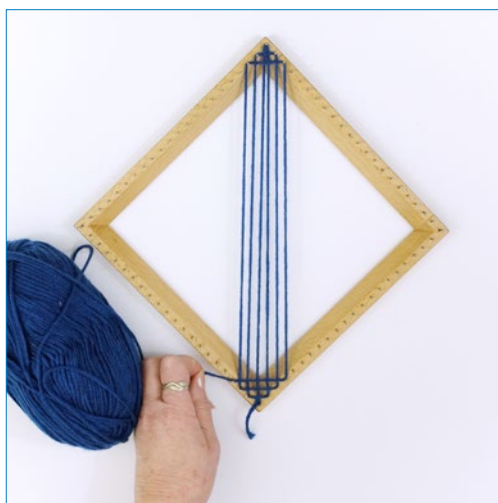
Obtočíme ji okolo třetího hřebíku vpravo a natáhneme na levou stranu (nit je již dole protkaná). Nit vložíme mezi druhý a třetí dolní hřebík, obtočíme ji vlevo okolo něj a vedeme nahoru mezi třetí a čtvrtý hřebík. Obtočíme ji okolo třetího hřebíku a uchopíme nit do levé ruky.

Háčkem podebereme druhou a čtvrtou nit (již natažené osnovy). Protože tkáme plátňovou vazbu, vedeme háček střídavě nad a pod napnuté nitě. Nabíráme nit, která vede v předcházející řadě nad osnovou (je nahoře). Nabereme volnou nit z ruky, protáhneme a zavěsíme na další volný horní hřebík.

Nit vedeme mezi dalšími volnými hřebíky dolů, zavěsíme ji zprava na další volný hřebík a natáhneme doleva.

RADA:

Pokud nám během tkaní dojde nit, navazujeme ji vždy u hřebíků. Uprostřed tkaniny by byl uzlík vidět.

Další postup je již nafocen na klasickém rámečku 20 × 20 cm s 50 hřebíčky na každé straně a 4 vrcholovými.

Pokračujeme stále stejně na všech hřebíčcích. Když nám háček na jedno protažení již nestačí, nabírání si rozdělíme. Začínáme nabírat část po levé straně nit, která vede v předcházející řadě nad osnovou (je nahoře), a postupně se po kratších úsecích dostáváme na pravou stranu.

RADA:

Při nabírání části nití projedeme háčkem osnovou nahoru a dolů a pak teprve protáhneme útkovou nit. Díky tomuto úkonu se nitě mezi sebou nezachytí, což se děje především u chlupatých přízí.